

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมบริเวณคลองชัน เป็นการศึกษาตามความต้องการของชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากเขตอภัยทานที่ชุมชนดำเนินการอยู่ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่สาธารณะชนในวงกว้าง โครงการศึกษามีวัตถุประสงค์ 3 ประการ และมีระเบียบวิธีในการศึกษา ดังนี้

ก. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมศักยภาพชุมชนและอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดำเนินการอยู่เดิม ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น
2. เพื่อหารูปแบบ วิธีการในการเชื่อมโยง “วังปลา” ของชุมชนที่ดำเนินการอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดแนวคลองชัน
3. เพื่อศึกษารูปแบบและระบบการบริหารการท่องเที่ยว กรณีพื้นที่การท่องเที่ยวคาบเกี่ยวมากกว่า 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยราชการ และหลายองค์กรพัฒนาภาคเอกชน

ข. คำถามการวิจัย

1. แนวทางในการเสริมศักยภาพชุมชนและอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดำเนินการอยู่เดิมให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร
2. รูปแบบวิธีการในการเชื่อมโยง “วังปลา” ของชุมชนที่ดำเนินการอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์เป็นอย่างไร
3. รูปแบบและระบบการบริหารการท่องเที่ยว กรณีพื้นที่ท่องเที่ยวคาบเกี่ยวมากกว่า 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน และหลายองค์กรพัฒนาภาคเอกชนเป็นอย่างไร

ค. เทคนิคการวิจัย

เพื่อค้นหาคำตอบแก่โจทย์วิจัยทั้ง 3 ข้อ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน การวิจัยจึงเน้นการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการปฏิบัติการในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการวิจัย เครื่องมือ

การศึกษาใช้เทคนิคการประชุมกลุ่ม การสอบถาม สํารวจ และทดลองปฏิบัติ เมื่อได้ข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์สรุปผลด้วยเทคนิคเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ การวิจัยมีขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มแกนนำในการดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา และความจำเป็นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในคลองยัน พร้อมได้ร่วมวางแผนการดำเนินงานในการวิจัย และคัดเลือกตัวแทนเป็นนักวิจัยร่วม และช่วยในการประสานงาน จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมตลอดลำคลอง

คณะผู้วิจัย และผู้สนใจจากชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนได้ร่วมกันล่องเรือสำรวจสภาพแวดล้อม บริเวณสองฝั่งคลอง โดยเริ่มจากวังปลาเขียวกรุง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ไปจนถึงสิ้นสุดคลองยัน ซึ่งต้องใช้เวลาในการสำรวจรวม 4 ครั้ง ๆ ละ 1 วัน จึงสามารถสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อมได้ตลอดลำคลอง

ขั้นที่ 3 การทบทวนประสบการณ์และผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

การท่องเที่ยวคลองยัน มีการดำเนินการอยู่แล้วในบริเวณต้นน้ำซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ในเขตของกิ่งอำเภอวิภาวดี แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาประสบปัญหาหลายประการ การวิจัยนี้ต้องการให้การท่องเที่ยวในเขตนี้เติบโตขึ้นอย่างมีทิศทาง และเอกภาพ จึงได้ประชุมทบทวนประสบการณ์ และหาแนวทางในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และหนุนเสริมการท่องเที่ยวในส่วนที่จะพัฒนาขึ้นใหม่นอกเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง

ขั้นที่ 4 การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวังปลา และโปรแกรมการท่องเที่ยว

หลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นด้านสภาพแวดล้อม และระยะห่างระหว่างวังปลาแต่ละแห่งในลำคลองแล้ว คณะผู้วิจัยได้จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวการทดลอง สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวจากภายนอกเพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยว จำนวน 3 โปรแกรม โดยเริ่มตั้งแต่บ้านบางจำในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่เดิม โดยแบ่งโปรแกรมการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน จากบ้านบางจำ ถึงวังปลาบ้านบางไค

(วังปลาตะเพียนทอง)

ช่วงที่ 2 โปรแกรม 1 วัน เริ่มจากเขี้ยวแรดบริเวณบ้านบางไค ถึงเขี้ยวป็น

ตำบลตะกุกเหนือ

ช่วงที่ 3 โปรแกรม 1 วัน จากวังสะทอน บ้านปากหาร ถึงวังสะพาน บ้านนาชะอม

ตำบลบ้านยาง

หลังจากทดลองท่องเที่ยวทั้ง 3 โปรแกรมแล้ว ได้ทำการประเมินและปรับปรุงโปรแกรมใหม่ จึงได้ทำโปรแกรมท่องเที่ยวอีก 2 โปรแกรม ทดลองท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน ประกอบด้วย

1. โปรแกรม 1 วัน จากวังเมรุ วัดน้ำหัก ถึงวังสะท้อน บ้านปากหาร
2. โปรแกรม 1 วัน จากวังสะพาน บ้านนาชะอม ถึงปากยัน คลองพุมดวง

ขั้นที่ 5 การถ่ายทอดเทคโนโลยีเสริมศักยภาพด้านการให้บริการ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนเน้นการปฏิบัติการจริงในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการวิจัย และได้มีการอบรมเพิ่มเติม จำนวน 2 หลักสูตร คือ

1. หลักสูตรการอบรมการพายเรือ และการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางน้ำ
2. หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์

ขั้นที่ 6 การวางระบบ ระเบียบ และจัดตั้งองค์กรในการบริหารการท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 การระดมทุนเบื้องต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ขั้นที่ 8 การเตรียมความพร้อมด้านศูนย์ประสานงานการวางแผนการดำเนินงาน การเตรียมบุคลากรรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 9 การเปิดศูนย์ประสานงาน การประชาสัมพันธ์ และเตรียมดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ง. อภิปรายผล

คลองขันธ์มีทรัพยากรที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวตลอดลำน้ำ ซึ่งนอกจากเขตอภัยทานที่ชุมชนสร้างขึ้นแล้ว ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ทั้งประเภทพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ผา ป่า เขา น้ำตก น้ำพุร้อน นอกจากนี้ในลำคลองยังมีเกาะแก่งต่าง ๆ มากมาย แต่ทรัพยากรส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาปรับปรุงเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวก ขาดการจัดแต่งภูมิทัศน์และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะถนนสายหลักเข้าสู่อุทยานแห่งชาติแก่งกรุงยังเป็นหลุมเป็นบ่อมาก ทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทางที่ยาวนาน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มปริมาณ เมื่อมีนักท่องเที่ยวน้อย กลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงประสบกับภาวะขาดทุน ขาดกำลังใจในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว การวิจัยได้ข้อสรุปแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในบริเวณคลองขันธ์ให้ประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น ดังนี้

ก. แนวทางในการเสริมศักยภาพชุมชนและอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดำเนินการอยู่เดิมให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

จากการประชุมวิเคราะห์ศักยภาพ โอกาส และแนวโน้มต่าง ๆ ระหว่างอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้กำหนดทิศทาง และแผนงานในการเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2550-2554) ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแม่เหล็กในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จำนวน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย

1.1 พื้นที่บริเวณวังเขิวกรุง พื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและที่พักของนักท่องเที่ยว

1.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ณ บ่อน้ำร้อน

1.3 พัฒนากิจกรรมการศึกษาธรรมชาติและวิถีชีวิตนครบางจำ

2. ด้านการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคม และเส้นทางท่องเที่ยว

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปยังพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกรุงยังมีจำนวนน้อย

เนื่องจากการเข้าถึงเขตอุทยานและแหล่งท่องเที่ยวหลักเป็นไปด้วยความยาก ลำบาก การเดินทางใช้รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อเป็นหลัก ใช้เวลานาน และขาดความปลอดภัยในการเดินทาง นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังพื้นที่ดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ชอบธรรมชาติ และการผจญภัย กลุ่มแข่งขันแรลลี่รถออฟโรด และพวกเขาชอบการล่องแก่ง การเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องพัฒนาเส้นทางใน 2 ลักษณะคือ

2.1 เร่งรัดการพัฒนาดถนนเส้นทางสายหลัก ถนนสายอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ระหว่างโรงเรียนบ้านเขี้ยวเฟืองถึงบ้านคลองแสม อำเภอไชยา เป็นถนนเชื่อมต่อระหว่างกิ่งอำเภอวิภาวดีกับอำเภอไชยา ผ่านด้านหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ถนนสายนี้มีความยาวประมาณ 27 กิโลเมตร รับผิดชอบโดยกรมทางหลวงชนบท ซึ่งปัจจุบันได้เริ่มทำการปรับปรุงแก้ไขถนนลาดยางไปแล้วบางส่วน และอำเภอจะแล้วเสร็จทั้งหมดในอีก 2-3 ปีข้างหน้า

2.2 ปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในลักษณะที่ไม่กระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ให้มีความปลอดภัยในการเดินทาง โดยเป็นเส้นทางสำหรับรถยนต์ในบางส่วน และพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเส้นทางที่ควรปรับปรุงประกอบด้วย

2.2.1 สะพานข้ามคลองยันไปยังวังเขิวกรุง

2.2.2 เส้นทางไปยังบ่อน้ำร้อน

2.2.3 เส้นทางศึกษาธรรมชาติบางจำ

2.2.4 เส้นทางเข้าหมู่บ้านบางจำ

2.2.5 เส้นทางเพื่อการล่องแก่งคลองยัน

2.3 ด้านการพัฒนาพื้นที่และปรับภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมประกอบด้วย

2.3.1 พัฒนาริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง

2.3.2 พัฒนาที่ทำการหน่วยบางจำ

3. ด้านการพัฒนาระดับคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการ

3.1 การจัดระเบียบผู้ประกอบการ และการอนุญาตให้เอกชนประกอบการนำเที่ยวในเขตอุทยานให้มีระบบที่ชัดเจน

3.2 การก่อสร้างสถานจอดรถ ห้องน้ำ และบริเวณทิ้งขยะ

3.3 ยกระดับคุณภาพที่พัก และจัดเต็นท์ที่พักแรม

3.4 จัดความพร้อม และคุณภาพอาหาร ณ แหล่งท่องเที่ยว

3.5 พัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้เพียงพอ

3.6 พัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

3.7 การพัฒนาคุณภาพที่พัก ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบคือ

3.7.1 Homestay ในชุมชน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่แล้วจำนวนหนึ่งแต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานที่พักสัมผัสชนบทของสำนักงานมาตรฐานการท่องเที่ยว

3.7.2 ที่พักส่วนกลางของชุมชน ซึ่งจัดขึ้นเพื่อความอิสระของนักท่องเที่ยวที่ที่พักส่วนกลางดังกล่าวชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน บริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยรวม

4. ด้านการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด

ปัจจุบันชุมชนยังไม่สามารถทำการตลาดและหานักท่องเที่ยวเองได้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเยี่ยมเยือนจะผ่านผู้ประกอบการภายนอก หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว และผ่านบุคคลที่เคยมีสัมพันธ์หรือทำงานในพื้นที่มาก่อน ชุมชนจึงจำเป็นต้องมีวิธีการด้านการประชาสัมพันธ์ และการตลาดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยคงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ประกอบการภายนอกที่ดำเนินการอยู่เดิม

ข. รูปแบบวิธีการในการเชื่อมโยง “วังปลา” ของชุมชนที่ดำเนินการอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์

การศึกษาทำให้ทราบศักยภาพของเขตกัยทานต่าง ๆ และได้ทดลองหาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม จำนวน 5 โปรแกรม ซึ่งแต่ละโปรแกรมเชื่อมโยงเขตกัยทานได้อย่างน้อย 1 แห่ง แต่การท่องเที่ยวเชื่อมโยงเขตกัยทานยังจำเป็นต้องทำการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

เขตอภัยทานทุกแห่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 การจัดแต่งภูมิทัศน์และสะดวกในการชมปลา
- 1.2 ทางเข้าพื้นที่ และบริเวณจอดรถ
- 1.3 การจัดสร้างห้องสุขา และห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า
- 1.4 การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเล่นน้ำ
- 1.5 ระบบในการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว
- 1.6 การจัดเตรียมอาหารปลา และสินค้าจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

การพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อการลงทุนค่อนข้างสูง จึงควรประสานขอการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

คลองยัน และอำเภอคีรีรัฐนิคมเป็นแหล่งประวัติศาสตร์โบราณ (วัดถ้ำสิงขร เมืองท่าขนอน) ซึ่งนอกจากความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและลำน้ำแล้ว ยังมีมรดกทางวัฒนธรรมหลายอย่าง ซึ่งสามารถพลิกฟื้น และนำเสนอให้นักท่องเที่ยวชื่นชมได้

นอกจากนี้บริเวณเขตอภัยทานหลายแห่ง ยังสามารถจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม สนุกสนาน ประกอบด้วย

- 1) การแข่งจับปลา
- 2) การแข่งพายเรือ ล่องแพ
- 3) การแข่งดำน้ำ กีฬาทางน้ำ
- 4) การแข่งขันการละเล่น และร่วมกิจกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ

นอกจากโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ทำการทดลองแล้ว พื้นที่คลองยันและบริเวณใกล้เคียงยังสามารถจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลากหลาย ทั้งระยะสั้น หรือค้างคืน ทั้งนี้เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเพื่อการผจญภัย โปรแกรมการท่องเที่ยวเหล่านี้จะพัฒนาได้เพิ่มขึ้นเมื่อชุมชนมีคณะทำงานที่ชัดเจน มีทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ชัดเจน

ค. รูปแบบและระบบการบริหารการท่องเที่ยว กรณีพื้นที่ท่องเที่ยวคาบเกี่ยวมากกว่า 1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน

1. การพัฒนาระบบบริหาร

การท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบ รูปแบบ ตลอดจนวิธีการในการบริหาร โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 การบริหารการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1.1.1 การวางแผนในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่เดิมกับเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สนใจใหม่

1.1.2 การวางระบบ รูปแบบ และวิธีการทำงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอุทยานแห่งชาติแก่งกรุงกับกลุ่มการท่องเที่ยวภาคประชาชนในพื้นที่

1.1.3 การวางระบบ รูปแบบในการประสานงาน และหนุนเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ติดคลองยัน จำนวน 5 ตำบล คือ ตำบลตะกุกเหนือ ตะกุกใต้ น้ำหัก บ้านยาง และท่ากระดาน

1.1.4 การวางระบบ และวิธีการในการมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐทั้งในระดับอำเภอ และหน่วยงานสนับสนุนการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดทั้งสังกัดส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

1.2 การจัดตั้งองค์กร และคณะกรรมการผู้รับผิดชอบบริหารการท่องเที่ยวและการจัดตั้งศูนย์ประสานงานที่ชัดเจน

1.3 การกระจายบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ สมาชิก เครือข่าย

1.4 การวางระบบ วิธีการในการจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวแก่สมาชิก และชุมชนที่เป็นธรรม

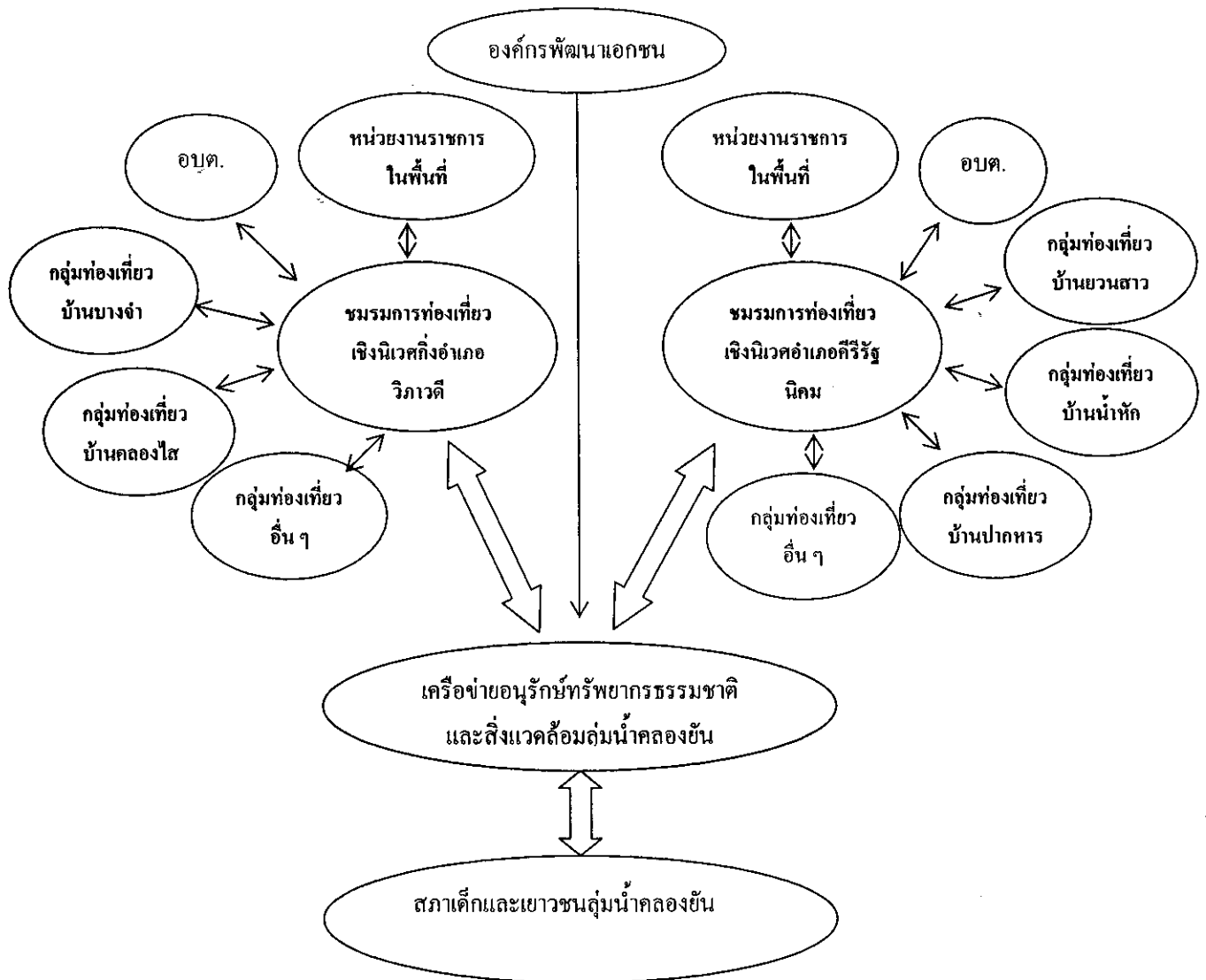
1.5 การติดตามการพัฒนา และกำกับการทำงานของคณะกรรมการที่กำหนดขึ้น แนวคิดดังกล่าวได้มีการพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติ ปรากฏผลเป็นรูปธรรมตาม ผลงานที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ผ่านมา

2. รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามแนวคลองยัน

รูปแบบและระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวตลอดคลองยัน ที่สามารถดำเนินการได้ในปัจจุบันควรรักษาคุณภาพของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน เป็นแกนในการประสานชมรมท่องเที่ยวระหว่าง 2 อำเภอ เนื่องจากเครือข่ายดังกล่าวมีกิจกรรมครอบคลุมตลอดลำน้ำ และมีเป้าหมาย ทิศทางในการดำเนินงานอย่างเป็นเอกภาพ ประกอบด้วยเครือข่ายดังกล่าวเป็นแกนสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณคลองยัน เครือข่ายดังกล่าวยังได้รับการยอมรับจากทั้งภายในชุมชน และองค์กรภายนอก สามารถประสานและบูรณาการการทำงานกับหลายภาคส่วนเป็นอย่างดี จึงควรให้เครือข่ายดังกล่าวเป็นแกนในการเชื่อมโยงการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนถึงลำน้ำคลองยัน

ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ตามแนวคลองยันนั้น ส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว และพร้อมสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยบางองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวระดับตำบล แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว และไม่สามารถบูรณาการร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวระหว่าง

ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนจึงเหมาะสมในการเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ การพัฒนาโครงข่ายคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว การดูแลความปลอดภัย และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในบริเวณคลองย่น (ตามแผนภูมิที่ 4)

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบในการบริหารจัดการท่องเที่ยวคลองย่น

ตามแผนภูมิที่ 4 เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน ทำหน้าที่เชื่อมโยงองค์กรตลอดลำน้ำ ส่วนการบริหารจัดการระดับอำเภออยู่ในความรับผิดชอบของชมรมการท่องเที่ยวระดับอำเภอ ทั้ง 2 อำเภอ

นอกจากนี้ในแต่ละเขตพื้นที่ย่อยจะมีอนุกรรมการการท่องเที่ยวของแต่ละเขตพื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของชมรมการท่องเที่ยวระดับอำเภอ ซึ่งโดยระบบที่วางไว้จะทำให้การท่องเที่ยวบริเวณคลองยันสามารถดำเนินการได้อย่างมีทิศทางและเป็นเอกภาพ

ผลจากการวิจัยที่สามารถเชื่อมโยงวังปลาในโปรแกรมท่องเที่ยว ทำให้กรรมการผู้รับผิดชอบแต่ละเขตมีแรงจูงใจ และมีกำลังใจในการดูแลวังปลาเพิ่มขึ้น เพราะการท่องเที่ยวทำให้มีผู้ช่วยเหลือด้านอาหารปลา และผู้รับผิดชอบวังปลาได้รับคำชมเชยจากนักท่องเที่ยว ส่วนผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรมยังไม่ปรากฏในปัจจุบันยังคงต้องรอให้นักท่องเที่ยวมีปริมาณเพิ่มขึ้น และมีการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

โดยรวมอาจสรุปได้ว่าการวิจัยสามารถเตรียมชุมชนในด้านความคิด ความรู้ ทักษะพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งสามารถเตรียมความพร้อมด้านการจัดตั้งองค์กร บุคลากร ระบบ ระเบียบ อุปกรณ์ กองทุน และโปรแกรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้ และการเตรียมความพร้อมนี้จะเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณคลองยันได้อย่างมั่นคงต่อไป แต่ความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวบริเวณคลองยันยังคงต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบต่าง ๆ ตลอดจนองค์กรภายนอกในการสนับสนุนการพัฒนาตามทิศทางและยุทธศาสตร์ที่ได้นำเสนอไว้ในการวิจัยนี้

จ. ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การท่องเที่ยวบริเวณคลองยันสามารถขยายตัว และเติบโตได้อย่างยั่งยืน พื้นที่บริเวณคลองยันทั้งในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง และพื้นที่นอกเขตอุทยานควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานที่มีศักยภาพมากที่สุดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแม่เหล็กดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในบริเวณดังกล่าวมากขึ้น

1.2 ปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวรอบให้มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น

1.3 จัดเตรียมที่พักทั้งในชุมชนและในเขตอุทยาน และพัฒนาที่พักชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีคุณภาพมาตรฐาน

1.4 ผลักดันการก่อสร้างถนนสายหลักในพื้นที่จากโรงเรียนเซี่ยวเพ็ญ-อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง-คลองแสม และถนนตรงไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ ร่วมกับชมรมการท่องเที่ยวของแต่ละอำเภอ โดยต่อยอดการพัฒนาตามทิศทางที่ได้ศึกษาไว้ตามโครงการวิจัยนี้ และการวิจัยอื่นที่ศึกษาไว้ในปี 2544 และ 2546

1.6 ให้มีกลไกและองค์กรสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยวแก่ชุมชน โดยจัดส่งนักท่องเที่ยวให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.7 เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน ชมรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และสภาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน เพื่อเป็นกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวในบริเวณคลองยัน ให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน

1.8 ควรมีการหนุนเสริมทางวิชาการแก่ชุมชนให้ต่อเนื่องประมาณ 3 ปี เพื่อให้ชุมชนได้มีที่ปรึกษาและจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมั่นใจ

1.9 ควรมีการติดตาม และประเมินผลโครงการตามช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อจะได้มีข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้บรรลุผลตามที่กำหนดต่อไป